

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s poštnjenjem na dom za celo leto 6 K, pol leta 3 K in za čist letu 1-50 K. Miročnica za Nemčijo 8 K, za druge tuzlanske države 8 K. Redor hodi sam po njega, plača na leto samo 5 K. — Naročniki se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopolnjuje do odpovedi. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisni se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, sprejemni naročniki, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne petitvite za enkrat 24 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 16 vin. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala narodna“ stane beseda 5 vin. Partic in zabave vsake petitvite 24 vin., izjave in Pošlamo 36 vin. — Inserati se sprejemajo do točka epoline. — Nezaprte reklamacije so poštnine proste.

Pogreb dr. Janeza Kreka.

»Hvalimo sloveče može« (Sir. 44, 1). Ta svetopisemski opomin je naše ljudstvo v odlični meri izpolnilo preteklo soboto, dne 13. oktobra, ko so v Ljubljani položili k večnemu počitku velikega moža in prezasluznega sina slovenskega naroda, dr. Janeza Evangelista Kreka. Da so se mogli pogreba udeležiti tudi državni poslanci, so čas pogreba preložili od petka na soboto. Bela Ljubljana je bila zavita v žalno obleko. Raz hiš so plapolale črne zastave, poulične svetilke so bile zavite v črno sukno, in z obrazov vseh, ki si jih ta dan srečaval na ulicah, si bral veliko tugo in žalost. Slovensko ljudstvo je prihajalo trumoma v Ljubljano in že v prvih popoldanskih urah so se zbrale pred hišo žalosti in po bližnjih ulicah tisočere ljudske množice. Proti 2. uri je bil naval ljudstva tako velik, da je moral kordon policije zapreti dohode k škofijski palači, kjer je ležal na odru dr. Krek. V duhu pa je bil zbran ves slovenski narod, da izkaže svojemu velikemu sinu, dr. Jan. Kreku, zadnje dokaze hvaležne ljubavi.

Pogreb je bil velika manifestacija slovenskega naroda v prijateljskem objemu, dokaz edinosti in sveta prisega vsega jugoslovanskega naroda, da hoče ostati tudi preko groba svojega apostola zvest njegovim idejam in neomahljiv v boju za njihovo uresničenje.

Cerkvene obrede pred hišo žalosti je opravil ljubljanski knezoškof dr. Jeglič, pod čigar streho je pokojnik ležal od četrtka dalje na mrtvaškem odru. Po končanih molitvah je zapela »Glasbena Matica« pretresljivo žalostinko »Usliši nas, Gospod«. Nato so dvignili krsto in jo prenesli v stolno cerkev, kjer je opravil knezoškof predpisane obredne

molitve. Zbranih 120 pevcev je tu zapelo pretresljivo žalostinko »Beati mortui« (Blagor mrtvim).

Med tem se je zunaj razporedil pogrebni izprevod. Na čelu za križem in žalno zastavo so korakali zastavonoše. Skupno je bilo 13 zastav. Vencev je bilo 40, večinoma v trobojnih slovenskih barvah. Venec Jugoslovanskega kluba na Dunaju je vezal barve troedinih jugoslovanskih bratskih rodov Srbov, Hrvatov in Slovencev. Česky Svaz je položil na krsto krasen venec z napisom »Milemu prijatelji — a druhi«, istotako tudi bratje Hrvati.

Za cvetličnim vozom je korakal pevski zbor, njemu je sledil voz z duhovščino in knezoškofom. Krasna dvojna kovinasta krsta z zemskimi ostanki pokojnika je počivala v sesterovprežnem mrtvaškem vozu, za katerim so stopali pokojnikovi sorodniki, poslanci, zastopniki mesta, dežele, uradov, društev — in nato nepregledna vrsta drugih žalujočih.

Pred vilo dr. Kreka se je pogrebni izprevod ustavil, zastave so se poklonile in »Glasbena Matica« je zapela značilno žalostinko »Vigred se povrne«, nakar je izprevod nadaljeval svojo pot na pokopališče pri Sv. Križu. V kapelici je skof opravil molitve in spremil nato rajnega dr. Kreka še do groba, na častnem mestu sredi pokopališča, kjer se postavi pozneje pokojniku dostojen spomenik.

Po končanih molitvah je stopil predsednik Jugoslovanskega kluba dr. Korošec k odprtemu grobu in se je v genljivih besedah v imenu slovenskega naroda poslovil od dragega tovariša in prijatelja ter je svoj govor končal s temi besedami, ki so izzvenele med množico slovesno kakor prerokba: »... Toda, bratje in sestre, na grobu

dr. Janeza Evangelista Kreka ne sodi tarnati in jadikovati. To ni v njegovem smislu. Ako bi mogel, bi nam sedaj zaklical svetopisemske besede:

Povzdignite svoje glave, ker Vaše odrešenje se približuje. In nadalje slišim Tvoje besede:

Veliko oporoko Vam zapuščam, ustanovitev svobodne, neodvisne jugoslovanske države. Idite, bodite složni in delajte vsak na svojem mestu.

Predragi naš prijatelj! Mi čujemo Tvoj glas, mi sprejemamo Tvojo oporoko in mi Te hočemo ubogati. V Tvojem duhu pojdemo na delo, posebno mi prijatelji Tvoji iz jugoslovanskega kluba, Slovenci, Hrvati in Srbi.

Tebi pa daj ljubi Bog večni mir in pokoj, večna luč Ti naj sveti! Dragi prijatelj, z Bogom!

Nato sta govorila: poslanec Fr. Stanek v imenu Češke zveze in Dalmatincev A Dulbić v imenu dalmatinske zadružne organizacije.

Nebo se je že zmračilo. Zadoneli so pokojniku v slovo še turobni glasovi večno lepe žalostinke »Blagor mu«, nakar so se pričele vsipavati težke grude na krsto. Domača, slovenska zemlja je zagrnila črni grob in z njim enega naših najboljših mož. In zdelo se je, kakor da bi z njim vred zagreblili nesebičnost, pravo ljubezen, vzore, zdelo se je, kakor da bi se od našega narodnega telesa odrgal znaten del. Ko se je pričela ogromna množica razhajati, so pričele padati prve kapljice na sveži grob.

Slava, nesmrtna slava velikemu Jugoslovancu dr. J. Kreku!

LISTEK.

Vojni spomini.

(Serijski spis)
[Naslov]

Po cesti so se valjala v krvi, kriču in viku človeška in živalska trupla; vozovi so bili prekopicnjeni vse križem, drugi so zopet begali brez cilja po poljanah in travnikih. Ves prizor je trajal dobre četrt ure, na to je prenehalo kot bi prerezal obstreljevanje. Čakal sem se nekaj časa prihuljeno skrit pod klancem, ker se le ni oglasil nobeden strel, sem zavozil naprej po cesti. Hitro sem zvedel, da se je zagnala lastna artilerija v tren jednega naših polkov v mnenju, da je zasačila sovražno zakasnelo vozovje. Naš major pri bataljonu je trepetal v strahu, da je loputnilo topništvo po našem trenu. Tokrat in nešteto krat sem pil iz v vojni najbolj zdravilne čaše: Ne prenašli se! Počasi se tudi daleč pride!

Z vozički sem pohajal do mesteca Obertyn, kjer se je združil celi polk in sem se tudi jaz preselil k polkovnemu stabu. Iz Obertyna smo krenili v Horodenko, ki je mogočno gnezdo galiskega židovstva. Mestece ima eno armensko cerkev, eno prav lepo ter veliko rimsko-katoliško, eno grško katoliško, eno pravoslavno, eno protestantsko in eno judovsko sinagogo. Krščanski del mesteca s cerkvami vred je estal po odhodu Rusov popolnoma nedotaknjen. Skoro do tal porušen ter požgan je bil pa židovski oddelek s sinagogo vred.

Pri pohodu našega polka skozi mesto se nas po zdravljali židje kot rešilne angele, poklekali pred nas v veselju, ponujajoč nam jedi ter pijače. Naš polk je postal zunaj mesta, da se odpočije in nahrani. Jezdil sem nekoliko pred regimentom, da bi poiskal kako streho, kjer bi lahko obedoval naš stab. Iztaknil sem židovsko kočuro, katere okna se bila zadelana z navadnimi deskami, in duri zaklenjene. Jezdec, ki me je spremljal, je udrihnil s karabinerjevim kopitom po vratih, da je odletel zapah, in sva vstopila.

Prostorna izba je bila prazna in zanemarjeno umazana. S spremljevalcem sva odpirala z deskami zastarta okna in se pogovarjala med seboj nemški. Kar se začne nekaj za pečjo premikati, ropotati in po človeško ubrano vzdihovati. Sva le pogledala, kaj bi se drznilo naju strašiti kar pri belem dnevu. Pod ogromne gališke pečje je bil izvanredno dolg podpečnjak. Iz te luknje je ječala po dolgem raztegnjeno ležeča, sive mustačasta, moška prikazen. Saperment! Dolgo sva vlekla ter natezala, predno sva izvlekla kot prekla dolgega, starega in že omemolega žida. Siromak bi se bil kar zgrudil iz hvalečnosti za rešitev na kolena, pa je bil tako slab, da je omahnil po tleh. Nekaj požirkov črne kave iz naših čutaric ga je okrepilo v toliko, da nama je razležil svojo usodo sunkoma ter pretrgano. Pravil nama je, da je bilo ruske trinoštvo v Horodenki in okolici napram Židom nekaj neznosnega. Ruski oberst, ki je gospodaril v mestu, je ukazal porušiti vse židovske stavbe, in s prebivalci je ravnal slabše nego s sušnji. Kozaki so jih podili vsak dan z nagajkami

(biči) krog razvalin sinagoge. Obsodil je na smrt 9 odličnih židov z mestnim zdravnikom vred. Obesili so jih vseh devet na kovanje mestnega drevo-reda. Pri izvršitvi obsodbe je igrala vojaška godba; kozaki so pretepali žene obsojencev in druge židje z nagajkami ter jih silili, da so morali piesati krog žrtev, katere so vojaki obešali enega za drugim. Tudi on kot »Schlichter« (klavec živine in perutnine po judovskih verskih predpisih) je bil obsojen na motvoz, a se je zmuznil, ker je podkupil biriče. Skril se je v podpeček, odkoder sva ga rešila midva. Od časa do časa se prihajali v njegovo bajto kozaki in prevrgavali vse, da bi ga kje zasledili. Povsod so štokali ter dregali s suličami, le v podpeček ni sunil nobeden. Skrival se je na ta način nad 15 dni, jedel je vsak dan le nekaj krompirja, ki si ga je kuhal po odhodu kozakov. Zadnje štiri dni so se pa kozaki naselili stalno v njegovi kočuri. Noč in dan so kurili v peči, pekli meso in krompir. Glad in vročina od peči sta ga izmozgala v teh 4 dneh tako, da bi bil umrl, če bi bil tičal v luknji le še en dan. Možu so drčale pri tej povesti solze prestane bolesti po ovenelem licu in se izgubljale počasi v starostno osiveli bradi. Tresel se je kot šiba na vodi, sklepal onemogle roke, da bi se nama zahvalil za rešitev v res zadnjih trenutkih.

Židovski zgodbi s prva nisem verjel; a sem se prepričal pozneje, da ni lagal po sicer dedni navadi svojih verskih bratov in sestic. Ta povest je pač najgrozovitejša, kar sem jih kedaj čul o ruskih nasilstvih.